

**Oponentský posudek pro inaugurační řízení
na jmenování
doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčové, PhD.
profesorkou pro obor pedagogiky**

Posuzované práce:

Kudláčová, B.: Človek a výchova v dejinách európského myslenia. Trnava 2007. 199 s.
Kudláčová, B.: Dejiny pedagogického myslenia. Trnava 2009. 414 s.

Kudláčová, B. jako editorka:

Európske pedagogické myslenie (od antiky po modernu). Trnava 2010. 317 s.
Kontexty filozofie výchovy v historickej a súčasnej perspektíve. Trnava 2011. 428 s.
Európske pedagogické myslenie (od moderny k postmoderne po súčasnosť). Trnava 2012. 293 s.

Kudláčová, B. ako spoluautorka: Filozoficko-antropologická východiska inkluzívnej pedagogiky v európskom kontexte. In: Lechta, V. a kol. : Východiská a perspektívy inkluzívnej pedagogiky. Martin: Osveta, s.18-30 .

Posuvatelia:

prof. PhDr. Stanislava Kučerová, CSc.
obor pedagogika

Vycházejíce z předložených materiálů docentky Kudláčové, zjišťujeme, že máme před sebou vynikající osobnost vysokoškolské učitelky, vedoucí pracovnice v různých akademických funkcích, úspěšné řešitelky a organizátorky vědecko-výzkumných úkolů. Přehled jejich činností dokládá, že sledované scientometrické hodnoty nejen splňují, ale ve většině ukazatelů vysoce kritéria pro inaugurační řízení překračují. Připomeňme jen široké vzdělání, úspěšné vedení studentů a doktorandů, koncepční řízení katedry pedagogických studií. Bohatá publikační činnost je svědectvím cílevědomého a systematického úsilí rekonstituovat dva základní obory, bez nichž kvalitně rozvíjet výchovu a vzdělávání na profesionální úrovni nelze, totiž filozofii a historii pedagogického myšlení. Autorka vstoupila do světa pedagogické teorie s několikaletou vychovatelskou praxí a především s notnou dávkou pedagogické odpovědnosti. Ve snaze zvýšit účinnost pedagogické přípravy posluchačů a z věcného zájmu o autentický rozvoj oboru zaměřila svou pozornost na podstatu a smysl výchovy a vzdělávání, fenomény, které nelze pochopit bez pochopení člověka a jeho myšlení v historické perspektivě. Vytvořila tak koncepci, která překonává izolaci pedagogiky od filozofie, její redukci na úzké problémy bez širších souvislostí, zdání vědeckosti uplatněním matematických a statistických metod.

Zásadní metodologický význam pro autorčinu koncepci má nepochybně monografie „Človek a výchova v dějinách evropského myšlení“. Autorka objasňuje význam filozofické antropologie pro výchovu a definuje antropologická východiska výchovy jakožto základ vlastní pedagogické antropologie. Uvádí podněty z díla W.Diltheye, M.Schelera, M.Bubera, O.F.Bollnowa. Antropologický obrat, obrat k člověku ve filozofii v nové době inicioval M.Scheler svým spiskem „Místo člověka v kosmu“ (1928). A tak jako kdysi za časů Sokratových podnětem mu byl všeobecně pocitovaný stav krizovosti, nejistoty a absurdity v celospolečenském měřítku. Pedagogická antropologie, ovlivněna zčásti filozofií existence, se stala jedním z reprezentativních

směru pedagogického myšlení nové doby na Západě. My, v tzv. Východním bloku, jsme proud antropologické filozofie a pedagogické antropologie zachytili v 60. letech 20. století dík tehdy probíhající liberalizaci a ideologickému tání.

Pro pedagogickou antropologii je důležité, že cíle výchovy a vzdělání nelze povrchně odvozovat z tzv. společenské poptávky. Lze je odpovědně odvodit jen na základě zevrubného poznání člověka jako bytosti přírodní, společenské a kulturní/duchovní daného místa a času. Pedagogické jevy jsou kulturně historicky podmíněné a podmiňující. Pedagogická antropologie zkoumá podstatu lidství a způsoby, jak toto lidství rozvíjet. Mnohostránkovitost lidské bytosti zakládá nutnost interdisciplinárního přístupu k výchově a vzdělávání, spolupráci všech věd o člověku zakotvených ve filozofii a zaměřených na kultivaci člověka.

Po výkladu hlavních principů vlastní koncepce pedagogické antropologie podává autorka přehled vybraných paradigmatických obrazů z dějin výchovy. Konkretizuje tak obecně uvedené metodologické principy. Historická látka, popis pedagogické teorie a praxe, je podávána na základě principů antropologické filozofie, která ji smysluplně vysvětluje. Historie a filozofie se tu navzájem ověřují a posilují. Najdeme tu charakteristiky tradic mytologických, řecko-římských a judaisticko-křesťanských. Čtvrtý obraz člověka a výchovy v nové době by si zasloužil více prostoru, aby bylo možno postihnout mezidobí nástupu renesance a reformace a dobu plně rozvinutého osvícenství a moderny.

Poslední kapitola se zabývá otázkami člověka v globalizovaném světě. Uvádí některé vize internacionálizace, elektronizace, rostoucího vlivu vědy a techniky, ale i kritická protiřečení v podobě devastace přírody v globálním měřítku, nesouměřitelnosti v postavení lidí v různých částech světa, degradaci lidskosti, lidských vztahů, morálky a kultury vůbec. Všechno se podřizuje honbě za maximalizací zisku. Sjednocování Evropy a model výchovy člověka v sjednocující se Evropě s posílením kulturně hodnotové a etické dimenze znamenají pozitivní perspektivy. Avšak postmoderní destrukce, relativizace racionality a hodnotový relativismus jsou člověku nebezpečné a pedagogika na ně musí reagovat v zájmu uchování staletími prověřených hodnot.

Monografie B. Kudláčové „Člověk a výchova“ je v našem odborném prostředí dilem průkopnickým, mimořádně hodnotným, v pravém slova smyslu konstitutivním.

Druhé základní dílo doc. B. Kudláčové je reprezentativní vysokoškolská učebnice „Dějiny pedagogického myšlení“. I. S podtitulem „Počiatky vedomej výchovy a pedagogických teorií“ na 414 stranách podává autorka plastické obrazy výrazných etap, osobnosti a směrů od nejstarších počátků vědomé výchovy v dobách prehistorie až do pádu říše Západní Římské (476). Text provázejí reprodukce charakteristických artefaktů této doby. Tajemství lidské podstaty a smyslu liského bytí provází člověka od nepaměti. Nutnost být vychováván na základě předpokladů vychovatelnosti patří k lidské podstatě. Podléhá ovšem kulturně-historicky podmíněné modifikaci. Ve smyslu tohoto antropologického zřetele autorka sleduje člověka na jeho cestě dějinami, všímá si jeho objevů a zkušeností dobrých i zlých. Prokazuje široký kulturní rozhled nejen v rozsahu evropském, ale dává nahlédnout i do okruhů velkých kultur mimoevropských (Čína, Indie, Mezopotamie, Egypt, Persie, kultury Mayů, Aztéků a Inků). Plní tak postulát vzdělanosti pro 21. století. Člověk by měl být uvědomělým obyvatelem celé planety a dědicem kultury všeho lidstva. Vstupní část monografie je věnována výkladu metodologických principů pro konstituování antropologicky pojatých dějin pedagogického myšlení. Učebnice je tak nejen vhodnou pomůckou pro všeobecnou pedagogickou výuku, ale slouží i jako úvod do speciálního studia pedagogicko-historické vědní disciplíny.

Autorka svým unikátním dilem usiluje o rekonstrukci dějin pedagogiky v nelehké situaci ovlivněné neoliberálním utilitárním technokratismem a postmodernou. Dějiny pedagogiky na

našich fakultách často absentují nejen jako studijní obor, ale i jako vyučovací předmět v přípravě učitelů, téma z historie pedagogiky se z odborného tisku vytratila. Doc. Kudláčová výstižně konstatouje, že po ideologickém omezení, které postihlo všechny vědy o člověku v zemích bývalé Východní Evropy v 2. polovině 20. století, nastal po roce 1989 útlum. A přece na Slovensku existuje záviděně hodná tradice oboru, na jehož rozvoji se v 2. polovině 20. století podílely dvě významné generace badatelů. Další na ně již nenavázaly. Autorka právem postuluje obnovu kontinuity oboru na základě kritického zhodnocení období 1948-1989. Přes omezující vlivy vládnoucí ideologie vznikala i tehdy díla vědecky korektní. Stojí za to oddělit služební projevy od reálných výsledků, argumentace nebyla vždycky pouze ideologická. V leccems by bylo možno navázat tam, kde byl vývoj přerušen. Reflexe tohoto období by přispěla i k pochopení a řešení nejednoho problému současnosti.

Nelze než autorku důrazně podpořit v přesvědčení, že rekonstrukce kulturní minulosti patří k všeobecnému vzdělání, kultuře osobnosti a žádoucímu rozhledu každého vysokoškoláka, tím spíše budoucího učitele. Obohacuje poznáním, umožňuje převzít zkušenosti, pokračovat, nezačínat stále znova, opakovat dávno překonané omyly, objevovat dávno objevené. Autorka přesvědčivě rehabilituje význam dějin pedagogiky svým antropologicky pojatým oborem dějin pedagogického myšlení a kultivovaným způsobem podává poutavé obrazy smysluplné minulosti lidstva. Na závěr monografie, dovedené do 5. století, nezbývá než těšit se na další pokračování.

Předložené sborníky „Európske pedagogické myslenie (od antiky po modernu)“ z r.2010 a „Európske myslenie (od moderny k postmoderne po súčasnosť)“ z r.2012 jsou dokladem mnohostranných kompetencí doc. Kudláčové v oblasti výzkumu v rámci vědecké grantové agentury MŠ SR. Předně obsahují její závažné průřezové studie k tématům jako jsou vztahy náboženství a výchovy v průběhu dějin nebo jaká je historie formální výchovy a vzdělávání či jak se formovalo školství v moderní době. Zároveň prokazují její organizační a koncepční účast při práci řešitelského týmu. Dala k dispozici nosnou metodologickou koncepcí a sdružila představitele různých oborů, dosahujíc tak žádoucího interdisciplinárního přístupu k fenoménu výchovy. Kolektiv autorů tak mohl podat výsledky bádání z hlediska filozofické a pedagogické antropologie, axiologie, etiky, teorie kultury, náboženství a společenského vývoje. Sborník „Kontexty filozofie výchovy v historické a súčasnej perspektíve“ je svědectvím smyslu doc. Kudláčové pro týmovou spolupráci i v mezinárodním měřítku. Je výsledkem mezinárodní konference o filozofii výchovy, které se zúčastnili odborníci ze šesti evropských zemí. Badatelské mezinárodní iniciativy doc. Kudláčové vedly r.2011 ke vzniku Středoevropské asociace filozofie výchovy se sídlem v Praze. Doc. B. Kudláčová byla zvolena první viceprezidentkou této společnosti.

Antropologický přístup se ověřuje a osvědčuje i ve speciálních vědách o výchově. Doc. Kudláčová jej uplatnila ve sféře inkluzivní pedagogiky. Zaměřila se na antropologická východiska přístupu k lidem s postižením a ukázala vývoj tohoto přístupu v průběhu evropských dějin. Heslovité jej lze vyjádřit „od represe k inkluzi“. Zvolené téma sleduje autorka od antiky po současnost a ukazuje, že nic nebrání syntéze obecných dějin výchovy s dějinami výchovy speciální.

Ani velmi pozornému redigování tak rozsáhlého množství textů, informací a dat, které obsahují posuzované práce, nemůže ojediněle ujít detail, vyžadující doplnění nebo zpřesnění. Např. hudební výchovu ve starém Řecku prováděli nejen kitharisté, ale i auletišté, pro etymologické objasnění pojmu kalokágathie vypadla spojka kai, letopočet u O. Kádnera je třeba opravit přesmyčkou z 1983 na 1938, doplnit středověké městské školy, dobu zestátnění škol diferencovat podle té které země.. Jsou to skutečně jen detaily, které nic nemění na celkovém bezvýhradně kladném vyznění díla, které je celistvé, otevřené a evropské. Pro jeho další rozvíjení mám jen jednu návodnou poznámku. Autorka právem požaduje kritické přehodnocení pedagogiky období socialismu a jeho zařazení do dějin v domácím i širším evropském kontextu. Ale k tomu připojuji i výzvu věnovat zvýšenou pozornost vývoji československé pedagogiky v období mezi dvěma

válkami. V přirozeném vývoji se střídá kontinuita i diskontinuita z vnitřních protikladů. Vývoj prvorepublikové pedagogiky však ukončila násilná ruptura zvnějšku. Její následky se nepodařilo zahladit dosud. V návaznosti na zakladatelské dílo G.A.Lindnera, Fr.Drtiny a O.Kádnera vzali si jejich pokračovatelé, O.Chlup, J.Kubálek a J.Uher za úkol připravit k vydání „Pedagogickou encyklopédii“, která by zachytily reformní ruch prvního dvacetiletí a zároveň jevy tehdejší praxe i teorie výchovy „jasně prosvítila z hlediska vývoje“. První díl reprezentativního díla vyšel r.1938, třetí r.1940, kdy už Československo neexistovalo. Z“ Encyklopédie“ se stala zakázaná literatura, která se pomalu měnila v literaturu zapomenutou. Jen proto si nikdo po převratu 1989 nezpomněl, že např. J.Hendrich nebo J.Tvrď se vši vážnosti rozebrali reformní a alternativní směry světové pedagogiky, že domácí pedagogičtí pracovníci vytvořili vlastní model reformní školy, školu činnou, a že ji čeští a slovenští učitelé tvořivě uskutečňovali. Že jsme měli nadto i řadu originálních učitelů-pokusníků. Jen tak mohlo také upadnout v zapomnění, jak vznikala už tehdy jednotná škola. Doc.Kudláčová o ní korektně hovoří jako o žádoucím zpřístupnění středního vzdělání všemu obyvatelstvu, u nás zákonem z r.1948. Ale slušilo by se uvést, že už prvorepublikový ministr školství I. Dérer sblížil vyučovací osnovy měšťanské školy a nižšího gymnázia a snaze odstranit dualismus. Že V. Přihoda se svými spolupracovníky, opíráje se o zkušenosti z USA, vypracoval a ověřoval model jednotné, vnitřně diferencované školy. Po roce 1945 připravoval příslušný zákon ministr školství J.Stránský (NS). Po změně vlády v únoru 1948 jej však předložil ministr Z.Nejedlý(KS) a následkem toho jednotná škola byla ztotožňována se socialismem do té míry, že po převratu 1989 byla obnova osmitřídního gymnázia pokládána za divné hlavní výsledek transformace. Potvrdilo se tím, co doc.Kudláčová sdělila citátem z britského autora W.Carra, že praktická rozhodnutí ve sféře výchovy a školství vytvářejí, ovlivňují a vykonávají lidé bez hlubší znalosti a reflexe filozoficko-historických východisek daných problémů, zatímco malé komunity odborníků mají pramalou šanci svými výzkumy skutečnost ovlivňovat.

Závěrem

Doc.PhDr.Ing. Blanka Kudláčová, PhD., prokázala ve všech sledovaných oblastech vynikající kompetence. Cenné výsledky její vědecko-výzkumné a publikační činnosti přispívají k rehabilitaci a rekonstituci filosofie výchovy a dějin pedagogického myšlení a otvírají tak perspektivy dalšímu rozvoji pedagogických věd. Navrhoji proto, aby byla jmenována profesorkou vědního oboru pedagogika.

V Brně 13. prosince 2013

Stanislava Kučerová
Stanislava Kučerová v.r.
Prof. PhDr. Stanislava Kučerová, CSc.

Posudok vo vymenúvacom konaní za profesorku

Žiadateľka o vymenovanie: doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD., Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Študijný odbor: 1.1.4 Pedagogika

Oponent: prof. PhDr. Erich Mistrik, CSc., Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Prácu a osobnosť doc. Blanky Kudláčovej sledujem už asi pätnásť rokov a poznám aj jej staršie práce. Napriek tomu som skúmanie jej žiadosti o vymenovanie za profesorku začal formálne – skúmaním, či splnila kritériá platné na Pedagogickej fakulte TU.

Z dokumentov, ktoré mám k dispozícii, vyplýva, že doc. Kudláčová splnila všetky platné kritériá v extenzívnych ukazovateľoch.

Ak by tieto ukazovatele „len“ splnila, chápal by som to ako nevyhnutné minimum pre prekročenie hranice medzi docentským a profesorským statusom. V tabuľke, ktorú mám k dispozícii, ako aj v prehľade publikačnej, vedeckej a pedagogickej činnosti žiadateľky sa však ukazuje, že mnohé z nevyhnutných kritérií nielen plní, ale prekračuje. To je pre mňa oveľa dôležitejší ukazovateľ.

Na Slovensku sa totiž stáva, že len čo niekto splní kritériá, už žiada o postup. V prípade doc. Kudláčovej vidím snahu počkať si na situáciu, keď tieto kritériá nielen splnila, ale pohybuje sa už za nimi. Takú situáciu považujem za prejav poctivej snahy o postup. Nejde tu totiž len o formálne splnenie formálne daných ukazovateľov. Ide tu o snahu a schopnosť plniť ich zmysel – doc. Kudláčová ukazuje, že prekročila určitú hranicu a suverénne sa pohybuje za ňou.

Z formálneho hľadiska teda môžem potvrdiť, že doc. Kudláčová si titul profesorka zaslúži.

Moja práca posudzovateľa sa nemôže pri tom zastaviť, to je len východisko. Podstatné je niečo iné: Zaslúži si doc. Kudláčová titul profesorka pedagogiky aj z hľadiska obsahu a kvality jej práce?

Otázka si žiada dve odpovede: obsah práce doc. Kudláčovej a kvalita jej práce.

Obsah: Napriek dlhoročnému sledovaniu práce doc. Kudláčovj musel som sa pri tejto príležitosti opäť pozrieť na celú jej doterajšiu vedeckú, publikačnú a pedagogickú činnosť. Ak som jej prácu doteraz sledoval optikou doktorky filozofie v odbore pedagogika, alebo optikou docentky pedagogiky, táto optika nepostačuje pre posúdenie práce profesorky pedagogiky.

Pretože ak doc. Kudláčovej bude udelený titul profesorky, nemôže obsah jej práce zostať na úrovni práce docentky (nedajbože doktorky filozofie). Preto bolo treba skúmať, či jej práca obsahovo napĺňa profesúru v pedagogike – to znamená, či zodpovedá najvyššiemu a najširšiemu oceneniu pre odborníka v pedagogike.

Pohľadov môže byť veľa, pre mňa sú pri podobnom posudzovaní vždy dôležité dva: Či žiadateľ o hodnosť profesora je hlboko ponorený vo svojom odbore a či reflektuje šírku odboru spolu s jeho externými súvislostami – kultúrnymi, historickými, politickými, právnymi, etickými a pod.

Od prvej, relatívne skromnej monografie žiadateľky Človek a výchova v dejinách európskeho pedagogického myslenia (2003) až po veľké Dejiny pedagogického myslenia (2009) sa doc. Kudláčová systematicky zaobrája dejinami pedagogiky. Vníma rôzne podoby tejto vednej disciplíny, preto ju vidí nielen ako ustanovenú vedu, ale aj ako súčasť širšie chápaného myslenia o výchove (pedagogického myslenia). Systematické štúdium dejín ju pritom nevedie len k nabieraniu nových detailov z premien tohto myslenia. Vo svojich publikáciach samozrejme aj pridáva nové a nové fakty a informácie. Zároveň však postupuje hlbšie do poznania pedagogického myslenia, hlbšie do špecifík pedagogiky ako vedy a v konečnom dôsledku aj hlbšie od poznania výchovy a vzdelávania.

Z tohto hľadiska môžem zodpovedne tvrdiť, že hĺbka poznania, ktoré vo svojej vedeckej práci získala, zodpovedá tomu, čo sa žiada od profesora.

Práve zacielenie svojej vedeckej aktivity na dejiny pedagogického myslenia umožnilo doc. Kudláčovej neuzavrieť sa do užšie či širšie vymedzenej pedagogiky ako vedy. Zameranie jej vedeckej aktivity ju nevyhnutne viedlo k chápaniu kontextov pedagogiky (výchovy, myslenia o výchove). Vo svojich prácach postupne prehľbuje analýzy a interpretácie kontextov kultúrnych, spoločensko-politickej, etických a iných. Výrazne to dokumentujú aj názvy jej knižiek, už či samostatných monografií alebo kolektívnych prác, ktoré spracovala autorsky aj editorsky: od opatrného hľadania „človeka a výchovy v dejinách“ po suverénne postavený názov – „Dejiny“. Názvy v tomto prípade jasne odzrkadľujú prehlbovanie analýz, rozširovanie záberu a adekvátnosť interpretácií, do ktorých sa autorka púšťa.

V posledných publikáciach už vystupuje ako suverénna znalkynia problematiky, ktorú si dovolí samostatne a originálne interpretovať v širokých historických kontextoch.

O suverénnosti a odbornosti jej interpretácií svedčí aj fakt, že sa stále viac objavujú metareflexie, teda pohľady do metodológie pedagogického výskumu a do metareflexie spôsobov myslenia o výchove. Doc. Kudláčová tak dokumentuje, že už nielen suverénne zvláda svoj predmet, ale ponúka už aj reflexiu vlastnej reflexie pedagogického myslenia. Táto

zmena vo vedeckej práci je pre mňa jedným z hlavných znakov prechodu z docentského spôsobu uvažovania do profesorského. Profesor podľa mňa nie je profesorom, ak systematicky nereflektuje svoju prácu a ak systematicky nereflektuje reflexiu predmetu svojej vedy. Ak to robí iba občas alebo iba náhodne, nie je ešte profesor. V prácach doc. Kudláčovej je táto reflexia už systematická.

Kvalita: Je práca doc. Kudláčovej na úrovni profesorky? Čiastočne som už odpovedal – systematická reflexia reflexie prítomná v jej prácach ukazuje, že doc. Kudláčová už prekročila hranicu medzi docentom a profesorom.

Ďalším svedectvom o kvalite je práce je práca s poľskými, nemeckými, anglickými a latinskými zdrojmi, ako aj odkazy na zdroje z veľmi pestrých dôb a krajín. O kvalite práce svedčí schopnosť doc. Kudláčovej syntetizovať prácu tímov z vedeckých projektov a viest' ich až do publikácií, ktorých sa zúčastňuje autorsky, ale aj s veľkou dávkou editorskej aktivity (jej dvojzväzkové Európske pedagogické myslenie, v našom kontexte unikátne knižky). O kvalite jej práce svedčí slušná zbierka ohlasov na knižky a články.

O narastajúcej kvalite práce svedčí aj prechod od relatívne jednorozmerných textov v deväťdesiatych rokoch minulého storočia o etickej výchove – k syntetickej práci o dejinách pedagogického myslenia pred niekoľkými rokmi. Pokial' viem, mali by nasledovať ďalšie dva zväzky týchto dejin, čím sa stanú skutočne unikátnym a skutočne syntetickým projektom. Stanú sa skutočne takou publikáciou, ktorá je hodná profesora. Prvý diel týchto syntetických dejín dáva prísluš, že doc. Kudláčová vytvára súbor publikácií, ktorý bude mať takú hodnotu.

Nemá zmysel rozoberať detaile práce doc. Kudláčovej. Jej doterajšie dielo je príliš veľké, musel by som napísť desiatky strán posudku. Musel by som rozoberať aj výstupné správy viacerých vedeckých projektov, ktoré viedla a ktorých výsledky sa pretavili do výborných publikácií. Okrem toho – a hlavne – sú doterajšie publikácie doc. Kudláčovej ako celok na takej úrovni, že jasne ukazujú kvalitu jej vedeckej práce.

Z týchto dôvodov odporúčam doc. PhDr. Ing. Blanku Kudláčovú, PhD. vymenovať za profesorku v odbore 1.1.4 Pedagogika.

29. 12. 2013

Prof. PhDr. Erich Mistrik, CSc.

Oponentský posudok

pre vymenúvacie konanie

Doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD.
vedecké a odborné práce z odboru pedagogika

Dostal som od prof. PaedDr. R. Bílka, CSc., dekana Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity, poverenie vypracovať oponentský posudok vo vymenúvacom konaní Doc. PhDr. Ing. Blanky Kudláčovej, PhD. v študijnom obore 1.1.4 Pedagogika.

Udelenie profesúry Blanke Kudláčovej pokladám za vedecky i morálne veľmi opodstatnené. Vo vedeckej obci sa etablovala nielen ako uznávaná vysokoškolská učiteľka, ale ako vedecky, publikáčne a bádateľsky známa osobnosť. Predmetovo-tematicky záber siahá k viacerým pedagogickým disciplínam: k všeobecnej pedagogike, k pedagogickej antropológii, k historiografii pedagogiky, k filozofii výchovy, k prosociálnej výchove a k pedagogickej etike. Dokumentujú to jej publikované monografie, vysokoškolská učebnica a početné štúdie.

V oblasti filozofie výchovy zásadný význam má monografia Človek a výchova v dejinách európskeho myslenia (2007). Zameriava sa na základnú východiskovú pozíciu výchovy človeka, skúma podstatu výchovy, jej premeny v dejinách a závislosť od širších kultúrno-antropologických kontextov. Zámerom práce je hľadanie prameňov výchovy a jej podstaty v kontexte, ktorý je nám vlastný v tradícii európskych dejín a myslenia. Autorka nastoľuje a rozpracúva esenciálnu podstatu výchovy a jej paradigmatické východiská v reflexii a vo vzťahových súvislostiach filozofickej, filozoficko-antropologickej, teologicko-antropologickej, kulturologickej, axiologickej a pedagogickej povahy. Autorka akceptuje tri základné antropologické paradigmy – grécko-antickú, judaisticko-kresťanskú a moderno-prírodrovedeckú tradíciu (novoveké myslenie). Kudláčová interpretuje priamu prepojenosť chápania človeka s výchovou. „Obraz človeka v jednotlivých tradíciiach európskeho myslenia má vplyv na charakter výchovy a utvára jej model v danom období“. (str. 8)

Na základe historicko-filozoficko-antropologickej analýzy jednotlivých dejinných období a pomocou vybraných kritérií „načrtáva“, resp. projektuje obraz človeka v jednotlivých historických tradíciiach i v celom historickom kontexte.

Európska kultúra vyrastá na syntéze dvoch oporných stálpoch: antike a kresťanstve. Pri skúmaní ústredného zmyslu európskej kultúry bádateľ nevyhnutne prichádza ku gréckej koncepcii PAIDEIA (tj. výchovy a vzdelávania ako vedomého utvárania ľudských cností. V antike túto paradigmu rozpracoval Platón, ktorý ju prekladá ako EPIMELEIA TES PSYCHES, starosť o dušu. Paideia chápe ako systematické vedenie nadaných individuov k nahliadnutiu pravdy, tj. k svetu ideí, a k životnému spôsobu, ktorý zodpovedá tomuto nahliadnutiu. Život v pravde je v Platónovom poňatí životom skutočne šťastným a slobodným, pretože uskutočňuje a dovršuje prirodzené ľudské tiahnutie k ideám. Platónova paradigma PAIDEIA je totožná s filozofiou. Odlišuje sa od sofistickej koncepcie, podľa ktorej poňatie výchovy a vzdelávania človeka smeruje k praktickému, technickému zvládnutiu životných situácií.

Pozitívne treba hodnotiť v jej prácach explanačiu základných pojmov, kategórií, definícií paradigiem s pevným ukotvením vo výchovnej realite a v realite celého ľudského života.

Výchovu v postmodernej spoločnosti chápe najmä ako kontinuitu živej tradície s výhľadom do budúcnosti. Vysvetľuje niektoré antropologické prístupy a čerpá podnety z diela W. Diltheya, M. Schelera, M. Bubera a O. F. Bollnowa. Pedagogická antropológia ciele výchovy a vzdelávania nemôže koncipovať na základe spoločenských potrieb.

V poslednej kapitole načrtáva obraz človeka v globálnom svete, keď procesy globalizácie priniesli radikálne zmeny v oblasti informatiky, informačných technológií a komunikácie. Všimá si aj negatívny vplyv postmodernej a hľadá východiská pre model výchovy človeka.

Bohatý ohlas vo vedeckej pedagogickej obci malí práce, ktorých je B. Kudláčová editorkou. Má na mysli publikáciu Európske pedagogické myslenie (od antiky po modernu) (2010). Kolektív autorov pod jej gestorstvom riešil projekt VEGA „Filozoficko-antropologické východiská pedagogického myslenia v európskej tradícii a kultúre (2008-2010). Publikácia bol prezentovaná na medzinárodnej konferencii s názvom „Kontexty filozofie výchovy v historickej a súčasnej perspektíve (28.-29.10.2010). Upútala ma otázka Čo čaká Európu a jej civilizačné dedičstvo v budúcnosti? Súhlasi B. Kudláčová s O. Spenglerom, ktorý píše: „...západná civilizácia dospela do poslednej etapy svojho života a napriek poslednej etape svojho života a napriek pokusom zažehnať príchod smrti nenávratne jej kráča v ústrety. Európa sice môže odovzdať svoje výdobytky novej kultúre, ale ako subjekt so svojou vlastnou identitou už dokonala svoj životný cyklus“ (2007).

Druhá publikácia vyšla pod názvom Európske pedagogické myslenie (od moderny k postmoderne po súčasnosť). Zámerom publikácie je skúmanie vývoja európskeho pedagogického myslenia v časove kratšom období (novovek). Ide o historickú etapu, ktorej sme súčasťou. Interpretácia javov, ktoré nie sú ukončené a nemáme od nich väčší časový odstup, je úloha nesmierne tăžká.

Z oblasti dejín pedagogiky (pedagogického myslenia) B. Kudláčová je autorkou vysokoškolskej učebnice Dejiny pedagogického myslenia I. Počiatky vedomej výchovy a pedagogických teórii (2009). Ide o prvú časť zamýšľaného autorkinho projektu s rozsahom 415 strán, s bohatým poznámkovým a ilustračným aparátom. „Cieľom našej publikácie je poskytnúť základný prehľad z oblasti dejín pedagogického myslenia v širšom kontexte, pretože takéto dielo na Slovensku absentuje“. (str. 11) Tento cieľ autorka splnila.

Vyjadrim sa aj k pomerne rozsiahlej stati Školstvo a vzdelávanie, ktorá je publikovaná v publikácii Európske pedagogické myslenie (od moderny k postmoderne po súčasnosť) so zameraním predovšetkým na habsburskú monarchiu. Felbigerov Schulordnung ... platil v Rakúsku. Márii Terézii sa nepodarilo v rámci centralizačných snáh mať jednotne upravené školstvo c celej monarchii. Ratio educationis ... upravovalo uhorské školstvo.

Pri analýze uhorskej školskej politiky treba sa zamerať na obdobie prvej polovice 19. stor. (boj štúrov cov o slovenskú školu, analýza mikulášskych Žiadostí slovenského národa (máj 1848), problematika Ľudovýchovy. V druhej polovici 19. stor. odporúčam doplniť reformu stredného školstva v Rakúsku, ktorá sa uskutočnila podľa návhu Bonitza a Exnera - Entwurf der Organisation der österreichischen Gymnasien und Realschulen (1849), od r. 1850 platil aj v Uhorsku. Reštaurácia predrevolučného života v Uhorsku vyvolala zvýšenú politickú aktivitu predstaviteľov slovenského národného hnutia. Žiada sa uviesť politický program slovenského národného hnutia známy ako Memorandum slovenského národa (1861) – Matica slovenská, slovenské patronátne gymnaziá.

Pozitívne hodnotím jej interpretáciu dejín pedagogiky, v súčasnosti dejiny pedagogického myslenia. Zastavím sa pri hodnotení Pedagogickej historiografie po r. 1945. Pri skromnom hodnotení prof. dr. L. Bakoša si dovolím tvrdiť, že nebyť jeho úmrtia v r. 1974 slovenská pedagogika, i keď marxistická, by mala inú tvár. Svojou autoritou nielen na Slovensku, ale aj v Čechách, v Poľsku ovplyvňoval európsku pedagogiku a patrí k zakladateľom pedeutologických bádaní.

Klímu najstaršej katedry pedagogiky na FiF UK, zameranie výskumu na interpretáciu a obhajobu školskej politiky komunistickej strany negatívne ovplyvnil príchod O. Pavlíka na toto pracovisko (1970). Doktrína a obhajoba marxizmu-leninizmu boli krédom celej koncepcie a textov Pedagogickej encyklopédie Slovenska (I. – II., 1984-1985). O. Pavlík odmietol navrhovaný model encyklopédie, ktorý veľmi precízne urobil Š. Švec.

O. Kádner v r. 1923 napísal v Úvode k monumentálnym Dejinám pedagogiky, že „znáti dejinný vývoj své vedy musí každý badatel tohto oboru a dějiny vedy duchové (duchovní) jsou stále přes všecky námítky a hlasy odpůrců nejlepším úvodem k příslušné disciplině.“ (str. 2-3) Kladiem otázku všetkým absolventom odboru Pedagogika na FiF UK s najvyššími vedecko-pedagogickými titulmi a zastávajúcimi akademické funkcie, prečo v študijných programoch odborov Pedagogika, Sociálna pedagogika a v spoločnom základe učiteľského štúdia sa nenachádzajú Dejiny pedagogiky? Nikto z ministerstva Vás nenutil k tomuto kroku, urobili ste to dobrovoľne. Doc. B. Kudláčová je dobrou znalkynou poľskej histórie vychowania. Pri všetkej pokore sa hlásim k nej aj ja. Na všetkých poľských univerzitách, štátnych a súkromných WSP existujú Inštitúty pedagogiky, ktoré majú Katedry vychowania.

Postoj k tejto vednej disciplíne si vysvetľujem tým, že dejiny pedagogiky (pedagogického myslenia) sú náročnou vednou disciplínou, vyžadujú jazykové predpoklady, poctivý a korektný časove dlhodobý heuristický výskum. Preto doktorandi utekajú do iných edukačných vied. Tam je to oveľa jednoduchšie a ľahšie.

Stráca sa pozícia druhého pedagogického centra na východnom Slovensku. Doc. F. Karšai, prof. A. Čuma a M. Ričalka v 70. a v 80. rokoch aktivizovali pedagogický ruch aj prostredníctvom Slovenskej pedagogickej spoločnosti.

Organizačné schopnosti a vedeckú erudíciu B. Kudláčová prejavila aj pri realizácii grantových projektov VEGA ako zodpovedná riešiteľka.

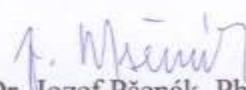
B. Kudláčová na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity vytvorila nové kurzy, ktoré súvisia s jej pedagogickým pôsobením, a to Filozofiu výchovy, Teóriu a metodiku etickej výchovy a Etiku a osobnosť učiteľa. Vyučuje aj predmety, ako Úvod do pedagogiky, Prosociálna výchova, Všeobecná pedagogika a Dejiny pedagogického myslenia.

Doc. B. Kudláčová úzko spolupracuje so zahraničnými univerzitami v poľskej Lodzi a v Prahe. V r. 2011 ju zvolili za viceprezidentku Stredoeurópskej asociácie filozofie výchovy so sídlom v Prahe. O jej riadiacich a organizačných schopnostiach svedčia vykonávané funkcie vedúcej katedry, prodekanke Pedagogickej fakulty TU a prorektorky Trnavskej univerzity.

Hoci je B. Kudláčová v povedomí našej pedagogickej obce prítomná ako filozofka výchovy, historička pedagogického myslenia, jej prístupy k predmetom sú natoľko celistvé, že implikuje v sebe aj teoretické, filozofické, teologické a ďalšie humanitné mysliteľské dimenzie. Preto Kudláčová dokázala obohacovať svoje myslenie o európske filozofické výboje, o čom svedčí jej metajazyk obsahujúci pojmy humanitných vied.

Pedagogickým pôsobením získala kredit vysokoškolského učiteľa, náročného na seba, ale aj na druhých. B. Kudláčová vrchovato napĺňa náročné scientometrické kritériá vysokoškolského profesora (monografie, štúdie, citácie: zahraničné i domáce, pôsobenie v redakčných radách, úspešná a zodpovedná riešiteľka projektov). Je zrelou vedeckou i pedagogickou osobnosťou a preto podpisujem návrh na jej menovanie za profesorku v študijnom odbore 1.1.4. PEDAGOGIKA.

Bratislava 7.12. 2013

Prof. PhDr. Jozef Pšenák, PhD.
Floriánske námestie 2
811 07 Bratislava